

Potrzeba ekumenizmu w opinii młodzieży słowackiej

The Need for Ecumenism in the Opinion of Slovakian Youth

Słowa kluczowe: ekumenizm, Kościoły chrześcijańskie, młodzież, Słowacja, najważniejsze zadania Kościołów;

Key words: ecumenism, Christian Churches, youth, Slovakia, main tasks for Churches.

Streszczenie

Prezentowane studium socjologiczne powstaje w dziedzinie socjologii religii, która stara się opisywać oraz wyjaśniać rzeczywistość religijną. Jego głównym celem jest opis związany z ekumenizmem w warunkach słowackich, przede wszystkim w świadomości młodzieży. Studium pozostaje z dwóch części. We wprowadzeniu pokrótce przedstawionych kilka doświadczeń z ekumenizmem na Słowacji – silnie zależnych od konkretnych ludzi lub parafii. Pierwsza część prezentuje główne zadania Kościoła katolickiego z punktu widzenia badanej młodzieży (na przykład dobroczynność, człowieczeństwo, edukacja lub ekumenizm). W drugiej części są przedstawione różnice statystyczne wśród młodzieży w odniesieniu do potrzeby ekumenizmu. Jako zmienne niezależne były wybrane: płeć, miejsce zamieszkania, liczba rodzeństwa, wyniki w nauce, stosunek do wiary, uczestnictwo w praktykach religijnych oraz przynależność wyznaniowa. Opracowanie opiera się przede wszystkim o własne badania empiryczne, zrealizowane w 2011 roku.

¹ Dr hab. Ondrej Štefaňak, pracownik Katedry Socjologii w Wydziale Filozofii na Uniwersytecie Konstantyna Filozofa w Nitrze (Słowacja).

Abstract

The presented sociological study arises in area of Sociology of religion that would like to describe and explain religious reality. Its main goal is description related to ecumenism in Slovakian circumstances, especially in minds of young people. The study is composed of two parts. In the introduction there are shortly presented some experiences with ecumenism in Slovakia – strongly depended on concrete people or parishes. The first part presents the main tasks for Catholic Church from the point of view of searched youth (for example charity, humanity, education or ecumenism). In the second part there are presented statistical differences between young people in regarding to need for ecumenism. As independent variables were chosen: sex, residence, family size, school results, relationship to faith, attending religious services and confessional affiliation. The study is based especially on own empirical research, carried on in 2011.

Wstęp

Problematykę ekumenizmu można reflektować z różnych punktów widzenia – w sensie naukowym (np. teologicznego, psychologicznego lub socjologicznego), religijnym (np. katolickiego, prawosławnego lub protestanckiego), narodowym (np. francuskiego, polskiego lub słowackiego) itd. Niniejszy artykuł opisuje fenomen ekumenizmu z punktu widzenia socjologii, która analizuje zjawiska społeczne za pomocą badań empirycznych i logicznej analizy (Turner 1998, 8-9). Konkretnie stara się przedstawić problematykę (większej) potrzeby ekumenizmu w opinii młodzieży słowackiej. Odwołuje się przede wszystkim do badań nad moralnością młodzieży słowackiej, prowadzonych na początku drugiej dekady XXI stulecia, w których jedno pytanie kwestionariuszowe dotyczyło właśnie potrzeby ekumenizmu lub dokładniej – czy Kościół katolicki powinien bardziej zachęcać do zbliżenia między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi².

² Chodzi o badania kwestionariuszowe wartości życiowych i moralnych maturzystów diecezji spiskiej. W celu uzyskania możliwie najbardziej reprezentatywnej próby dla badanej populacji młodzieży określonego kościelnego terytorium celowo wybrałem

Przed przedstawieniem zapowiadanej analizy empirycznej, osadzonej w ramach nieco szerszego kontekstu zadań Kościoła katolickiego, nad którymi według badanej młodzieży słowackiej powinien on bardziej pracować, chciałbym wskazać kilka obserwacji na temat ekumenizmu z punktu widzenia doświadczeń słowackich. W tym przypadku nie chodzi o wiedzę naukową bazującą na metodologicznie poprawnych badaniach empirycznych, ale o tzw. wiedzę potoczną, opierającą się o własne oraz cudze obserwacje lub doświadczenia, które są w zasadzie zawsze wybiórcze i niekoniecznie dokładnie opisują rzeczywistość.

Na podstawie własnych obserwacji i doświadczeń mogę stwierdzić, że Kościół katolicki na Słowacji zachęca swoich członków, przede wszystkim duszpasterzy, do działań ekumenicznych w sposób umiarkowany. W licznych parafiach katolickich ruch ekumeniczny zaczyna się i kończy na Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan od 18 do 25 stycznia każdego roku. Często bez jakiegokolwiek realnego kontaktu z przedstawicielami lub wiernymi innych wyznań chrześcijańskich. W niektórych miastach lub wsiach oprócz wyżej wspomnianego Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan regularnie odbywa się wspólna modlitwa drogi krzyżowej w Wielki Piątek z uczestnictwem przedstawicieli i wiernych różnych wyznań chrześcijańskich. Wreszcie należy powiedzieć, że w niektórych miastach lub wsiach można obserwować także wzajemne uczestnictwo w uroczystościach – na przykład na setną rocznicę parafii katolickiej są zaproszeni i przychodzą również przedstawiciele innych wyznań chrześcijańskich i *vice versa*. Wiele zależy jednak od konkretnych miast, wsi, parafii, proboszczów i wiernych.

Na wyżej opisywany temat nie posiadam wiedzy naukowej bazującej na metodologicznie poprawnych badaniach empirycznych, przejdę

sześć większych i mniejszych miast diecezji spiskiej, z każdego wyróżnionego rejonu dwa. W każdym z tych miast celowo wybrałem dwie szkoły średnie. W sumie dobrałem 45 klas – po 15 w każdym wyróżnionym rejonie diecezji. Zbiorowość założona wynosiła 1225 respondentów, zrealizowana zaś liczyła 1127 respondentów, co oznacza 92,0% z założonej próby badawczej.

więc w tym punkcie do analizy postaw badanej młodzieży słowackiej w stosunku do (większej) potrzeby ekumenizmu. W badaniach własnych interesowało mnie między innymi, na ile młodzieży słowackiej wystarczają aktualne działania ekumeniczne oraz na ile domaga się ich intensyfikacji. Całość artykułu przedstawię w dwóch częściach. Pierwsza – potrzeba ekumenizmu wśród innych potrzeb, którymi Kościół powinien się zajmować. Druga – potrzeba ekumenizmu ze względu na wybrane zmienne niezależne.

Potrzeba ekumenizmu wśród innych potrzeb, którymi Kościół powinien się zajmować

Z pewnością istnieje wiele obszarów działalności Kościoła – np. liturgiczna, charytatywna, edukacyjna, moralna, społeczna itp. Wśród nich przynajmniej od Soboru Watykańskiego II znajduje swoje miejsce również obszar działalności ekumenicznej (zob. DE). Kościół uświadamia sobie, że bardzo ważnym zadaniem jest praca nad zbliżeniem między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi – przede wszystkim ze względu na dobro konkretnego człowieka, który np. żyje w mieszanym małżeństwie, który urodził się w mieszanej rodzinie, który poszukując prawdziwego Boga, spotyka się z brakiem jedności wśród chrześcijan itd. Przed przedstawieniem analizy empirycznej dotyczącej wyłącznie większej potrzeby ekumenizmu, chciałbym ją osadzić w nieco szerszym kontekście zadań Kościoła katolickiego, nad którymi według badanej młodzieży słowackiej powinien on bardziej pracować. Respondentom postawiono następujące pytanie lub zadanie: „Poniżej podajemy kilka poglądów, odnoszących się do różnych kwestii, związanych z Kościołem katolickim. Prosimy Cię o ustosunkowanie się do przedstawionych sądów zgodnie ze swoim przekonaniem”. Uzyskane wyniki empiryczne przedstawia tabela 1.

Biorąc pod uwagę najwyższe oceny (‘zdecydowanie zgadzam się’) i umiarkowane (‘raczej zgadzam się’), można przedstawić następującą hierarchię zadań Kościoła katolickiego, nad którymi według

	A	B	C	D	E
Poniżej podajemy kilka poglądów odnoszących się do różnych kwestii związanych z Kościołem katolickim. Prosimy Cię o ustosunkowanie się do przedstawionych sądów zgodnie ze swoim przekonaniem.					
1) Kościół powinien bardziej zwracać się do ludzi, a mniej zajmować się polityką	46,5	35,9	4,1	1,6	11,9
2) Kościół powinien kłaść większy nacisk na wychowanie młodego pokolenia	28,9	41,9	13,1	5,5	10,6
3) Kościół powinien prowadzić działalność charytatywną, a mniej zajmować się swoimi dobrami materialnymi	51,1	32,0	6,0	1,3	9,5
4) Kościół powinien zdecydowanie przeciwstawiać się stosowaniu środków antykoncepcyjnych	10,7	17,4	29,1	28,2	14,6
5) Kościół nie powinien ustępować w swoim potępieniu przerywania ciąży	24,0	22,0	19,8	20,2	14,0
6) Kościół powinien zliberalizować swoją postawę wobec rozwodu	19,0	34,7	20,9	13,5	11,9
7) Kościół powinien dopuścić do sakramentów osoby pozostające w związkach małżeńskich bez ślubu kościelnego	22,4	31,1	18,5	8,5	19,5
8) Kościół powinien bardziej zachęcać do zbliżenia między katolikami a innymi wyznaniami chrześcijańskimi	30,9	37,3	7,2	2,9	21,7

Tabela 1. Czym Kościół powinien się zajmować? (dane w %)

Uwaga: A – zdecydowanie zgadzam się; B – raczej zgadzam się; C – raczej nie zgadzam się; D – zdecydowanie nie zgadzam się; E – trudno powiedzieć (wyniki badań ankietowych).

respondentów powinien on bardziej pracować: prowadzić działalność charytatywną (83,1%), bardziej zwracać się do ludzi (82,4%), kłaść większy nacisk na wychowanie młodego pokolenia (70,8%), bardziej zachęcać do zbliżenia między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi (68,2%), zliberalizować swoją postawę wobec rozwodu (53,7%), dopuścić do sakramentów osoby pozostające w związkach małżeńskich bez ślubu kościelnego (53,5%) oraz nie ustępować w swoim potępieniu przerywania ciąży (46,0%). Jeżeli chodzi o stosowanie środków antykoncepcyjnych, więcej badanych opowiadało się za tym, aby się im Kościół nie przeciwstawiał (57,3%), niż przeciwstawiał (28,1%) (Štefaňak 2014, 86-92).

Ankietowana młodzież wskazywała więc w znacznej mierze na tzw. zadania ludzkie – charytatywne lub społeczne, ale stosunkowo często także na zadania edukacyjne oraz ekumeniczne. W ramach porównań można przywołać również wyniki ogólnosłowackich badań socjologicznych z 2014 roku, według których – 67,3% badanej młodzieży zgadzało się z poglądem, że środki antykoncepcyjne nie powinny być przez Kościół potępiane; 53,6% – Kościół powinien zliberalizować swoją postawę wobec rozwodu; 50,0% – Kościół powinien dopuścić do sakramentów osoby pozostające w związkach małżeńskich bez ślubu kościelnego. W tych samych badaniach socjologicznych aż 92,6% młodych Słowaków było przekonanych, iż osoby o różnych wyznaniach religijnych lub niereligijnych potrafią wspólnie żyć bez większych problemów (Tížik, Zeman 2017, 147-150; 184).

Na zakończenie pierwszej części niniejszego opracowania należy podkreślić, że stosunkowo wysoka była ranga przypisywana potrzebie ekumenizmu. W hierarchii omawianych zadań Kościoła na podstawie badań własnych znalazła się ona na czwartym miejscu, według najwyższej oceny (‘zdecydowanie zgadzam się’) nawet na trzecim miejscu. Sytuowała się mniej więcej na takim samym poziomie, jak potrzeba edukacji młodzieży (ponad dwie trzecie badanych). Uzyskany wynik jest pewnym sygnałem nie tylko dla Kościoła katolickiego na Słowacji,

że młode pokolenie Słowaków w znacznym stopniu domaga się, aby Kościół bardziej zachęcał i pracował na zbliżeniu między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi – być może na podstawie nieraz bolesnych doświadczeń we własnych rodzinach, wsiach lub miastach.

Potrzeba ekumenizmu ze względu na wybrane zmienne niezależne

Po przedstawieniu potrzeby ekumenizmu w nieco szerszym kontekście zadań Kościoła katolickiego z punktu widzenia badanej młodzieży słowackiej chciałbym teraz skoncentrować się na pogłębionej analizie omawianego zagadnienia ze względu na wybrane cechy demograficzne, społeczne lub religijne. Wiadomo bowiem, że na (większą) potrzebę ekumenizmu może inaczej patrzeć młodzież z różnie liczebnych miejscowości, młodzież z różnym stosunkiem do wiary religijnej lub młodzież z różnych wyznań chrześcijańskich. Ewentualne różnice w poglądach badanych młodych osób na potrzebę ekumenizmu ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, liczbę rodzeństwa oraz wyniki w nauce szkolnej umieszczono w tabeli 2.

Na podstawie uzyskanych wyników empirycznych można powtórzyć, że z poglądem, iż Kościół powinien bardziej zachęcać do zbliżenia między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi, zdecydowanie lub raczej zgadzało się 68,2% ankietowanych (30,9% – zdecydowanie; 37,3% – raczej), raczej lub zdecydowanie nie zgadzało się 10,1% badanych (7,2% – raczej; 2,9% – zdecydowanie) oraz aż 21,7% respondentów nie potrafiło udzielić treściowej odpowiedzi na omawiane pytanie. W związku z tym można powiedzieć, że stosunkowo wysoki wskaźnik odpowiedzi korekcyjnej ('trudno powiedzieć') świadczy przede wszystkim o niewiedzy badanej młodzieży na omawiany temat. Znaczna część młodzieży po prostu nie wie, na ile Kościół zachęca swoich członków do ekumenizmu lub na ile pracuje nad zbliżeniem między różnymi wyznaniem chrześcijańskimi oraz w konsekwencji nie wie, czy powinien zachęcać lub pracować więcej.

Kategorie podzbiorów	A	B	C	D	E	Razem
Płeć						
Mężczyzna	31,0	36,2	7,7	3,3	21,8	100,0
Kobieta	30,9	38,7	6,7	2,5	21,3	100,0
Miejsce zamieszkania						
Wieś	32,8	38,7	8,6	2,2	17,7	100,0
Miasto do 20 000 miesz.	27,5	37,1	6,1	4,6	24,6	100,0
Miasto ponad 20 000 miesz.	30,8	34,8	5,2	2,8	26,4	100,0
Liczba rodzeństwa						
Rodzina z 1 lub 2 dziećmi	29,9	35,8	7,3	3,0	24,0	100,0
Rodzina z 3 dziećmi	34,9	34,9	7,1	3,6	19,5	100,0
Rodzina z 4 dziećmi i więcej	28,2	43,3	7,2	2,2	19,1	100,0
Wyniki w nauce						
Bardzo dobre	30,8	36,0	7,2	2,4	23,6	100,0
Dobre	30,8	39,8	6,5	2,9	20,0	100,0
Średnie lub mierne	31,3	34,2	8,4	3,5	22,6	100,0
Ogółem (N = 1127)	30,9	37,3	7,2	2,9	21,7	100,0

Tabela 2. Potrzeba ekumenizmu ze względu na wybrane cechy demograficzne i społeczne (dane w %)

Uwaga: A – zdecydowanie zgadzam się; B – raczej zgadzam się; C – raczej nie zgadzam się; D – zdecydowanie nie zgadzam się; E – trudno powiedzieć (wyniki badań ankietowych).

Patrząc na wybrane cechy demograficzne lub społeczne, zmienną niezależną, która istotnie różnicowała badaną populację młodzieży słowackiej na poziomie istotności 0,05, była tylko cecha społeczna ‘miejsce zamieszkania’ ($p = 0,022$; $V = 0,089$). Z punktu widzenia cechy demograficznej ‘płeć’ ($p = 0,810$), liczby rodzeństwa ($p = 0,271$) oraz wyników w nauce ($p = 0,784$) nie zaznaczono między poszczególnymi kategoriami

Kategorie podzbiorów	A	B	C	D	E	Razem
Stosunek do wiary						
Głęboko wierzący	36,1	35,2	6,5	3,7	18,5	100,0
Wierzący	29,3	43,0	7,7	2,4	17,6	100,0
Niezdecydowani	38,2	34,1	8,1	0,6	19,1	100,0
Obojętni lub niewierzący	27,5	24,8	5,5	6,0	36,2	100,0
Praktyki religijne						
Regularnie	31,2	42,8	7,5	2,2	16,3	100,0
Nieregularnie	32,8	36,9	10,7	3,3	16,4	100,0
Rzadko	31,6	37,8	6,6	2,8	21,2	100,0
Wcale	28,0	23,0	5,5	5,0	38,5	100,0
Przynależność wyznaniowa						
Kościół katolicki	30,4	41,1	7,7	2,5	18,3	100,0
Kościół protestancki	44,3	31,1	6,6	-	17,9	100,0
Bezwyznaniowi	21,5	20,7	5,0	7,4	45,5	100,0
Ogółem (N = 1127)	30,9	37,3	7,2	2,9	21,7	100,0

Tabela 3. Potrzeba ekumenizmu ze względu na wybrane cechy religijne (dane w %)

Uwaga: A – zdecydowanie zgadzam się; B – raczej zgadzam się; C – raczej nie zgadzam się; D – zdecydowanie nie zgadzam się; E – trudno powiedzieć (wyniki badań ankietowych).

młodzieży istotnych różnic statystycznych. W związku z tym można stwierdzić, że chłopcy i dziewczęta, młodzież z różnie liczebnych rodzin oraz uczniowie z różnymi wynikami w nauce szkolnej mniej więcej w takim samym stopniu domagają się, aby Kościół bardziej zachęcał i pracował nad zbliżeniem między katolikami a innymi wyznaniem chrześcijańskimi (około dwie trzecie badanych).

Z punktu widzenia cechy społecznej ‘miejsce zamieszkania’ można o statystycznie istotnej zależności mówić tylko na poziomie istotności 0,05 oraz z bardzo słabą siłą związku statystycznego. W każdym razie można stwierdzić, że na (większą) potrzebę ekumenizmu nieco częściej

wskazywała młodzież wiejska (71,5%) niż młodzież z małych (64,6%) lub większych miast (65,6%). Z drugiej strony, wraz ze wzrostem liczby mieszkańców, wzrastały również odsetki odpowiedzi korekcyjnych ('trudno powiedzieć'): wieś – 17,7%; miasto do 20 000 mieszkańców – 24,6%; miasto ponad 20 000 mieszkańców – 26,4%. Ewentualne różnice w poglądach badanej młodzieży na potrzebę ekumenizmu ze względu na wybrane cechy religijne (stosunek do wiary, praktyki religijne oraz przynależność wyznaniową) umieszczono w tabeli 3.

Patrząc na wybrane cechy religijne, należy stwierdzić, że statystycznie istotne różnice odnotowano w każdej z trzech przedstawionych korelacji: stosunek do wiary ($p < 0,0005$; $V = 0,133$), praktyki religijne ($p < 0,0005$; $V = 0,131$) oraz przynależność wyznaniowa ($p < 0,0005$; $V = 0,184$). Ze względu na deklarowany stosunek do wiary religijnej konstatujemy korelację statystyczną o słabej sile związku. Jest interesujące, że osoby głęboko wierzące (71,3%), wierzące (72,3%) i niezdecydowane, ale przywiązane do tradycji religijnej (72,3%), wskazywały na (większą) potrzebę ekumenizmu mniej więcej w takim samym – stosunkowo wysokim stopniu. Jest możliwe, że każda z wymienionych kategorii miała do tego nieco inne motywacje, ale w efekcie wszystkie trzy opowiadały się za (większą) potrzebą ekumenizmu w znacznym stopniu. Z drugiej strony, osoby obojętne religijnie lub niewierzące najczęściej zaznaczały odpowiedź korekcyjną ('trudno powiedzieć') (36,2%).

Nieco odmienna sytuacja pojawiła się w przypadku korelacji ze względu na realizację praktyk religijnych, chociaż również w tym przypadku zaznaczono korelację statystyczną o słabej sile związku. Jednym zdaniem można powiedzieć, że wskaźniki wskazujące na (większą) potrzebę ekumenizmu spadały wraz ze spadkiem uczestnictwa w praktykach religijnych: regularnie – 74,0%; nieregularnie – 69,7%; rzadko – 69,4%; wcale – 51,0%. Z drugiej strony, wraz ze spadkiem uczestnictwa w praktykach religijnych wzrastały odsetki odpowiedzi korekcyjnych ('trudno powiedzieć'): regularnie – 16,3%; nieregularnie – 16,4%; rzadko – 21,2%; wcale – 38,5%.

Wreszcie ze względu na przynależność wyznaniową konstatujemy korelację statystyczną o prawie średniej sile związku. Na marginesie należy jednak powiedzieć, iż z powodów metodologicznych porównywano tylko poglądy katolików, protestantów i bezwyznaniowych, o ile inne grupy wyznaniowe w badaniach własnych liczyły bardzo mało osób. W każdym razie jest interesujące, że chociaż młodzież katolicka w stosunkowo dużym stopniu wskazywała na (większą) potrzebę ekumenizmu (71,5%), młodzież protestancka na taką potrzebę wskazywała jeszcze częściej (75,4%), a przede wszystkim bardziej zdecydowanie ('zdecydowanie zgadzam się': Kościół katolicki – 30,4%; Kościół protestancki – 44,3%). Z drugiej strony, osoby nie należące do żadnego wyznania religijnego, najczęściej zaznaczały odpowiedź korekcyjną ('trudno powiedzieć') (45,5%).

Na zakończenie drugiej części niniejszego opracowania należy podkreślić, że statystycznie istotne różnice w kwestii (większej) potrzeby ekumenizmu praktycznie powodowały tylko cechy religijne – przynajmniej na poziomie istotności 0,01. Jest rzeczywiście interesujące, że na (większą) potrzebę ekumenizmu w znacznym stopniu wskazywały osoby głęboko wierzące, wierzące i tylko przywiązane do tradycji religijnej (poza obojętnymi religijnie lub niewierzącymi), osoby praktykujące regularnie, nieregularnie i rzadko (poza niepraktykującymi wcale) oraz młodzież katolicka i protestancka (poza bezwyznaniowymi). Można więc stwierdzić, że osoby bardziej lub mniej religijne (poza niereligijnymi) w znacznym stopniu pragną, aby Kościół bardziej zachęcał i pracował nad zbliżeniem między katolikami a innymi wyznaniami chrześcijańskimi – być może na podstawie nieraz bolesnych doświadczeń we własnych rodzinach, wsiach lub miastach.

Zakończenie

Po krótkim przedstawieniu wiedzy potocznej na temat ekumenizmu z punktu widzenia doświadczeń słowackich oraz znacznie szerszym przedstawieniu wiedzy naukowej na temat (większej) potrzeby

ekumenizmu w opinii młodzieży słowackiej można za J. Mariańskim powiedzieć, że nie wystarczy już tylko patrzeć w przeszłość ('czytać protokoły z ostatniego posiedzenia') i stąd czerpać wzorce do działania na dziś. Z drugiej strony, przystosowanie się Kościoła do zmian społecznych ma swoje granice. Chodzi więc bardziej o dialog z ludźmi o nowej mentalności niż o adaptację czy imitację, o zrozumienie problemów współczesnego człowieka i próbę wspólnego ich rozwiązywania. Kościół nie powinien wzywać do walki z nowoczesnością, lecz przekształcać ją w ramach misji ewangelizacyjnej, poprzez otwarty dyskurs i dialog z innymi ludźmi, reprezentującymi odmienne propozycje rozwiązań problemów ludzkich i religijnych (Mariański 2006, 189-193).

Prezentowane poglądy badanej młodzieży słowackiej na temat (większej) potrzeby ekumenizmu należy czytać przede wszystkim w kontekście stosunkowo niskiego stopnia zaangażowania ekumenicznego w realiach słowackich, a też w kontekście nieraz bolesnych doświadczeń we własnych rodzinach, wsiach lub miastach, które niejednokrotnie powodują osłabienie wiary religijnej. Prezentowane stosunkowo silne pragnienie młodego pokolenia Słowaków po tym, aby Kościół bardziej zachęcał i pracował na zbliżeniu między katolikami a innymi wyznaniemiami chrześcijańskimi jest z pewnością również pragnieniem samego Jezusa Chrystusa, który kiedyś modlił się: „Ojcze Święty, strzeż ich w imię Twoje, które mi dałeś, aby byli jedno, jak my” (J 17,11b). Rzeczywiście należy zabierać się do dalszej pracy ekumenicznej – przede wszystkim ze względu na dobro konkretnego człowieka, który np. żyje w mieszanym małżeństwie, urodził się w mieszanej rodzinie lub poszukując Boga, spotyka się z brakiem jedności wśród chrześcijan.

Bibliografia

DE: Sobór Watykański II. 1964. „Dekret o ekumenizmie «Unitatis redintegratio».” W *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. 193-208. Poznań: Pallotinum.

- Mariański, Janusz. 2006. *Sekularyzacja i desekularyzacja w nowoczesnym świecie*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Pismo Święte Nowego Testamentu i Psalmy*. 2005. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła.
- Štefaňak, Ondrej. 2014. *Religijni i moralni?* Lublin: Norbertinum.
- Tížik, Miroslav, i Milan, Zeman. 2017. *Religiozita obyvateľov Slovenska a postoje občanov k náboženstvu*. Bratislava: Sociologický ústav SAV.
- Turner, Jonathan H. 1998. *Socjologia. Konceptje i ich zastosowanie*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXII

Zeszyt 3

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2020

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

prof. dr hab. Atanoli Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska

Skład komputerowy – Jerzy Sojka

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANS [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]

PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.

All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Objętość ark. wyd.: 16,7

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie (ZYGFRYD GLAESER)..... 745

ARTYKUŁY

ABP ALFONS NOSSOL, ZYGFRYD GLAESER, „*Dekret Unitatis redintegratio*”
jako magna charta ekumenizmu..... 749

KARD. KURT KOCH, *Ut unum sint – die Enzyklika zur Vertiefung des ökumenischen Einsatzes der römisch-katholischen Kirche*..... 763

JANUSZ KRÓLIKOWSKI, *Sakramentalność Kościoła jako pra-problem ekumeniczny* 792

ABP JERZY (PAŃKOWSKI), *Ekumenizm w dokumentach Ogólnoprawosławnego Soboru na Krecie w 55 rocznicę „Dekretu o Ekumenizmie Unitatis redintegratio”* 815

BP SERAFIN (WŁODZIMIERZ LEONIDOWICZ AMIELCZENKOW), *Dekret Unitatis redintegratio z perspektywy Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego po 55 latach od jego ogłoszenia*..... 841

TADEUSZ KAŁUŻNY, *Rzymskokatolickie i prawosławne rozumienie ekumenizmu. Analiza porównawcza dokumentów „Unitatis redintegratio” (1964) i „Relacje Kościoła prawosławnego z pozostałym światem chrześcijańskim” (2016)* 863

BP MARCIN HINTZ, *Perspektywy dialogu luterkańsko-rzymskokatolickiego po obchodach jubileuszu 500-lecia Reformacji w Polsce*..... 889

WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ, *Ekumena wartości: między ekumenizmem konfesyjnym a ekumenizmem globalnym. Refleksje wokół „Dekretu o Ekumenizmie” (1964) oraz „Dokumentu o ludzkim braterstwie dla pokoju światowego i współistnienia” (2019)*..... 917

JÓZEF BUDNIAK, *Egzemplaryczny przykład recepcji dekretu soborowego o ekumenizmie Unitatis redintegratio na Śląsku Cieszyńskim* 941

ARTUR MATUSZEK, *Recepcja „Dekretu o Ekumenizmie” w Czechach* 965

SERGIJ BORTNYK, *Ukrainische Kirchen und der Ruf zur christlichen Einheit* 981

ONDREJ ŠTEFAŇAK, *Potrzeba ekumenizmu w opinii młodzieży słowackiej*..... 999

ZYGFRYD GLAESER, <i>Ekumeniczna formacja wyzwaniem i zadaniem Kościołów</i>	1013
WOJCIECH HANC, <i>Formacja ekumeniczna i jej znaczenie dla całokształtu zjednoczeniowych zmagañ</i>	1033
KRYSTIAN MUSZALIK, <i>Istotne założenia ekumenicznej formacji w świetle dokumentu Papieskiej Rady do Spraw Popierania Jedności Chrześcijan „Ekumeniczny wymiar formacji pastoralnej”</i>	1061
JAN KAJFOSZ, <i>Obraz muzułmańskiego uchodźcy w komunikacji potocznej a kwestia bliźniego</i>	1077
Wykaz autorów	1097

Contents

Introduction (ZYGFRYD GLAESER) 745

ARTICLES

ABP ALFONS NOSSOL, ZYGFRYD GLAESER, *“The Unitatis Redintegratio decree” as the Magna Carta of Ecumenism* 749

CARD. KURT KOCH, *“Ut unum sint” – an Encyclical that Deepens the Ecumenical Involvement of the Catholic Church* 763

JANUSZ KRÓLIKOWSKI, *Sacramentality of the Church as the Original Problem of Ecumenism*..... 792

ABP JERZY (PAŃKOWSKI), *Ecumenism in the Documents of the Pan-Orthodox Council of Crete on the 55th Anniversary of the “Decree on Ecumenism Unitatis Redintegratio”*..... 815

BP SERAFIN (WŁODZIMIERZ LEONIDOWICZ AMIELCZENKOW), *Decree Unitatis redintegratio: a view from the Russian Orthodox Church 55 years after its announcement* 841

TADEUSZ KAŁUŻNY, *The Roman Catholic versus the Orthodox Understanding of Ecumenism A Comparative Analysis of “Unitatis redintegratio” (1964) and “Relations of the Orthodox Church with the Rest of the Christian World” (2016)* 863

BP MARCIN HINTZ, *Perspective for Lutheran-Roman Catholic Dialogue after the 500th Anniversary of the Reformation in Poland* 889

WOJCIECH ŚWIĄTKIEWICZ, *Community of values: between Confessional Ecumenism and Global Ecumenism. Reflections around the “Decree on Ecumenism” (1964) and the “Document on human brotherhood for world peace and coexistence” (2019)* 917

JÓZEF BUDNIAK, *Distinctive Example of the Reception of the Conciliar “Decree on Ecumenism Unitatis redintegratio” in Cieszyn Silesia*..... 941

ARTUR MATUSZEK, *Reception of the “Decree on Ecumenism” in the Czech Republic* 965

SERGIJ BORTNYK, *Ukrainian Churches and the Call to Christian Unity*... 981

ONDREJ ŠTEFAŇAK, *The Need for Ecumenism in the Opinion of Slovakian Youth*..... 999

ZYGFRYD GLAESER, <i>Ecumenical Formation as a Challenge and a Task for Churches</i>	1013
WOJCIECH HANC, <i>Ecumenical Formation and its Significance for the Entirety of Unifying Efforts</i>	1033
KRYSTIAN MUSZALIK, <i>Significant Assumptions of the Ecumenical Formation in the Light of the Pontifical Council for Promoting Christian Unity document "The Ecumenical Dimension of Pastoral Formation"</i>	1061
JAN KAJFOSZ, <i>The Image of Muslim Refugee in the Colloquial Communication and the Question of Neighbour</i>	1077
List of authors	1097

Wykaz autorów

abp Alfons Nossol, dyrektor@sebastianeum.pl, ul. Parkowa 1b, 47-325
Kamień Śląski

Zygfryd Glaeser, zygfryd.glaeser@uni.opole.pl, ul. Kard. Kominka 1a,
45-032 Opole

kard. Kurt Koch, kkoch@christianunity.va, Piazza del Sant'Uffizio,
11;00193 Roma, Włochy

Janusz Królikowski, jkroliko@poczta.onet.pl, Matki Bożej Fatimskiej
39, 33-100 Tarnów

abp Jerzy (Pańkowski), j.pankowski@chat.edu.pl, Chrześcijańska Aka-
demia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771
Warszawa

bp Serafin (Włodzimierz Leonidowicz Amielczenkow), seraphim@
list.ru, 109044, Russia, Moscow, ul. Krutickaya, 17c7, Krutickoje
podvorie

Tadeusz Kałużny, tadeusz.kaluzny@upjp2.edu.pl; Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II w Krakowie, ul. Franciszkańska 1, pok. 044; 31-004
Kraków

bp Marcin Hintz, m.hintz@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teo-
logiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Wojciech Świątkiewicz, wojciech.swiatkiewicz@us.edu.pl, Instytut So-
cjologii, Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego, ul.
Bankowa 11, 40-007 Katowice

Józef Budniak, jmbudniak@o2.pl, Katedra Prawa Kanonicznego i Eku-
menizmu, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Kato-
wicach, ul. Jordana 18, 40-043 Katowice

Adam Matuszek, amat2305@gmail.com, Vršovické náměstí 84/6,
101 00 Praha, Republika Czeska

Sergij Bortnyk, sbortnyk14@gmail.com, Kiev/Ukraine, at Lavrska St.
15, building 70a

Ondrej Štefaňak, ostefanak@ukf.sk, Katedra sociológie FF UKF v Nitre,
B. Slančíkovej 1, 949 01 Nitra, Słowacja

Wojciech Hanc, hanc@pro.onet.pl, ul. Prymasa Karnkowskiego 3, 87-
800 Włocławek

Krystian Muszalik, muszalikkrystian@poczta.fm, ul. Drzymały 1c,
45-342 Opole

Jan Kajfosz, jan.kajfosz@us.edu.pl, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział
Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, ul. Bielska
62, 43-400 Cieszyn